

Anton Martin Slomšek v srednji šoli

Rebula: *Pastir prihodnosti*, Slodnjak: *Prešeren in Slomšek*

✍ Lidija Golc

S Slomškovimi deli se v srednji šoli ukvarjamo v okviru obdobja romantike in žanrskega sklopa 'biografija'. V članku predstavljam obravnavo Antona Martina Slomška v drugem letniku srednje strokovne šole, delo v programih zobotehnik in laboratorijski tehnik na Srednji šoli za farmacijo, kozmetiko in zdravstvo v Ljubljani. Delo je potekalo v štirih oddelkih v dveh zaporednih šolskih letih po štiri šolske ure.

Uvod

Dijaki so dobili besedilo in delovne liste, ki so jih izpolnjevali v šoli. Celoten delovni list obsega motivacijo za delo, seznanitev z besedilom, analizo odlomka iz *Pastirja prihodnosti*: lik Antona Martina Slomška, primerjavo z ustreznim odlomkom iz romana *Neiztrohnjeno srce*, podatke o Antonu Martinu Slomšku in Alojzu Rebuli ter vaje za ponavljanje in medpredmetno povezovanje.

Kaj je pokazalo delo v razredu

Delo v parih je bilo bolj učinkovito od skupinskega, zato so dijaki brali in odgovarjali v parih. Slomška so poznali bolj po njegovih ponarodelih pesmih kot po njegovem kulturnozgodovinskem pomenu. Presenečeni so bili nad Slomškovim sočasnim delovanjem s Prešernom ter učbenikom *Blaže*

in *Nežica v nedeljski šoli*. Posebej je bilo treba utrditi pojma *primarni* in *sekundarni viri* ter razložiti nekatere besede oziroma besedne zveze (fragmentaren, korespondenca, insignije, primarni in sekundarni viri, filologija, opus, kresnik, nokturno). Zadovoljni so bili s slikovnim gradivom in so ga tudi sami iskali (zemljevid potovanja, slike

spomenikov, spominskih zapisov, vrata ljubljanske stolnice). Alojz Rebula in Anton Slodnjak sta avtorja, katerih podatke so iskali v *Slovenskem biografskem leksikonu* in se tako seznanili tudi s tem za Slovence bistvenim enciklopedičnim delom. Ob tem so spoznavali, da so vanj vključeni tudi Slovenci, ki ne živijo oziroma niso živeli v matični

Veliko dejanj za eno življenje

V vseh dosedanjih generacijah je bilo veliko ljudi, vendar jih je le nekaj znamenovalo slovensko zgodovino. Eden izmed teh je Anton Martin Slomšek, ki je dal pomen slovenščini za generacije za njim.

Slomšek se je rodil v Slomu na Ponikvi na Štajerskem. Kot otrok je obiskoval nedeljsko šolo pri domačem duhovniku, ki je po smrti njegovih staršev postal njegov duhovni oče. Slomšek je bil zelo nadarjen, vpisal se je v celjsko gimnazijo, kasneje pa v šole v Ljubljani, kjer sta bila s Prešernom sošolca. Pri dvajsetih letih je šel na študij bogoslovja v Celovec. Novo mašo je pel v Olimpiju. V življenju je veliko potoval po Kranjski, Hrvaški in slovenski Štajerski. Spoznal je veliko ljudi in zanje tudi veliko naredil. Ustanovil je Mohorjevo založbo, ki deluje še danes, napisal knjižico *Blaže in Nežica v nedeljski šoli*, predstavil 4. letnik bogoslovja iz Celovca v Sv. Andraž in leta 1859 predstavil sedež škofije iz Sv. Andraža v Maribor. S temi dejanji ni naredil veliko le za čas, ko je živel, ampak tudi za vse naslednje generacije.

V razredu smo Slomška obravnavali kot veliko osebnost, kot se zanj spodobi. Obravnavali smo ga s pomočjo biografije *Pastir prihodnosti*, ki jo je napisal Alojz Rebula. Odgovarjali smo na vprašanja o njegovem življenju, o njegovih velikih delih. Bilo je zanimivo, ker smo imeli tudi dijaki predstavitev o njem. Najbolj sem si zapomnila predstavitev dveh sošolcev, ki sta predstavljala knjigo ponarodelih pesmi. Ljudje so Slomškove pesmi vzeli za svoje in jih še danes veliko prepevajo. Sošolca sta zapela pesmi *En hribček bom kupil* in *Vinska trta*. Pesmi poznam že od prej, vendar nisem vedela, da ju je napisal Slomšek. Pomembno Slomškovo delo je knjiga *Blaže in Nežica v nedeljski šoli*. Učitelji so s pomočjo te knjižice lažje poučevali. Otroci so se učili računanja, pisanja, petja, lepega vedenja, skrbi za zdravje, tudi pametnega gospodarjenja. Ob vseh njegovih delih me je presenetilo, da je veliko potoval, spoznaval kraje in navade ljudi. Bil je poln znanja in izkušenj, ki jih je rad delil in pomagal ljudem. Ne morem si predstavljati, da je ena oseba lahko naredila tako veliko. Rada bi poudarila Slomškov stavek: da moramo biti podobni našim rekam, ki se na koncu združijo, vsi Slovenci kot bratje in sestre.

Eva Zupanič, 2. Zb

Foto: Janko Jarc

Slomška. Ob odlomkih iz romansirane biografije Alojza Rebule *Pastir prihodnosti* in biografskega romana Antona Slodnjaka *Neiztrohnjeno srce* so dijaki doživljali, razumeli, vrednotili in aktualizirali naslednje teme: moč vere, razlike med ljudmi, potovanje, prizadevanje za doseganje ciljev, prijateljstvo, mentorstvo. Življenjski poti in ustvarjalna opusa A. M. Slomška in F. Prešerna ponujajo veliko iztočnic za primerjavo, povezovanje in aktualizacijo, ki so jih dijaki nadgradili s svojimi idejami v govornih nastopih, vodenem pogovoru in pisnih izdelkih. ■

domovini. Z zanimanjem so poslušali sošolca, ki sta zapela štiri Slomškove ponarodele pesmi (*Veselja dom, Predica, Vinska trta in Veseli hribček*).

Odlomka iz *Pastirja prihodnosti* in Slodnjakove romansirane biografije *Neiztrohnjeno srce* sta bila izbrana tako, da sta tvorila zaokroženo celoto. Čeprav so bile manj znane besede na koncu odlomkov razložene, je bilo razumevanje treba še ustno preveriti. Ob obeh odlomkih so poleg odgovorov na vprašanja aktualizirali naslednje teme: popotovanje, predanost poklicu, govornišstvo, fragmentarnost, nadomestno očetovstvo. Ravno zaradi teh pogovorov je delo potekalo dlje od načrtovanega (namesto treh štiri ali pet pedagoških ur).

Po branju so dijaki izrazili preseñenje nad odnosom do gledališča v dobi romantike ("duhovnik v gledališču – to je bilo že na meji spotakljivo-sti") in nad vlogo Jakoba Prašnikarja v Slomškovem življenju.

Vprašanja so si v primeru tega projektnega dela sledila takole:

- na začetku *motivacijska*,
- v razdelku *Razmislimo* so vprašanja,

ki se nanašajo na odlomek in povezovanje znanja,

- v razdelku *Ponovimo* je le nekaj vprašanj; z odgovori nanje dijaki strnejo pridobljeno znanje,
- v zadnjem razdelku, *Odkrivajmo*, pa svoje znanje širijo od odlomka, avtorja in njegovega opusa na medpredmetne povezave.

Zaradi omejenega obsega so v tem prispevku navedena le nekatera vprašanja.

Dijaki so v razdelku *Odkrivajmo* dodali naloge o Slomškovi poti in Slomškovi bralni znački. Pisna naloga tematskega sklopa o A. M. Slomšku je obsegala preverjanje doživljanja, znanja, razumevanja, vrednotenja in aktualizacijo odlomka iz *Pastirja prihodnosti*.

Povzetek

Prispevek z metodo šolske interpretacije (motivacija, napoved besedila, umestitev, branje, razčlenjevanje besedila, sinteza in vrednotenje, nove naloge) dijakom drugega letnika srednje šole približa narodotvorno in kulturotvorno delo Antona Martina

Viri

Bole, Franc (1996): Kipar Tone Demšar in bronasta vrata ljubljanske stolnice. Pogovor. V: *Ognjišče*, 32, št. 7, str. 6–9.

Golob, Berta (2011): *Slom v svetlobi: življenjska pot bl. Antona Martina Slomška*. Celje: Celjska Mohorjeva družba, Društvo Mohorjeva družba.

Golc, Lidija (idr.) (2011): *Odkrivajmo življenje besed 2, učbenik za slovenščino – književnost v gimnazijah in srednjih strokovnih šolah*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Hrastelj, Franc (1999): *Otrok luči: zgodovinska povest o Antonu Martinu Slomšku*. Ljubljana: Družina.

Kumer, Zmaga (ur.) (2008): *Slomškove drobtinice*. Ljubljana: Družina.

Kraker Vogel, Boža (2004): *Poglavja iz didaktike književnosti*. Ljubljana: DZS.

Pavlič, Darja (idr.) (2009): *Umetnost besede: berilo 2: učbenik za slovenščino – književnost v 2. letniku gimnazij in štiri letnih strokovnih šol*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Predmetni izpitni katalog za poklicno maturo, slovenščina. Ljubljana: Državni izpitni center, 2010.

Rebula, Alojz (1999): *Pastir prihodnosti: lik Antona Martina Slomška*. Celje: Mohorjeva družba.

Slodnjak, Anton (1964): *Neiztrohnjeno srce: zgodovinski roman*. Koper: Lipa.

Slomšek, Anton Martin (1995): *Izbrane pesmi*. Maribor: Slomškova družba.

Zavrník, Braco (1990): *Anton Martin Slomšek*. Ljubljana: Partizanska knjiga.

Delovni list za 2. letnik: Anton Martin Slomšek

Delo v parih

Alojz Rebula: *Pastir prihodnosti*: lik Antona Martina Slomška

Kako je Slomšek vplival na prihodnost svojega naroda?

Ali veste,

- da sta bila Slomšek in Prešeren sošolca?

Leto	Slomšek	Prešeren
1800	rojen na Slomu pri Ponikvi	rojen v Vrbi na Gorenjskem
1834	v Celovcu izide Krščansko devišstvo	v Ljubljani izide Sonetni venec
1846	izidejo Drobtnice	izidejo Poezije
1849		8. februarja v Kranju umre
1850	premesti 4. letnik bogoslovja iz Celovca v Št. Andraž	
1859	premesti škofijski sedež iz Št. Andraža v Maribor	
1862	24. septembra v Mariboru umre	

- da je Slomšek napisal tudi učbenik *Blaže in Nežica v nedelskejši šoli*
- da je Slomšek napisal besedila tudi za ponarodele pesmi *Glejte, že sonce zahaja, En hribček bom kupil, Predica, Veselja dom?* Ali znate katero od njih zapeti? Zakaj so ponarodele?
- da Slomškovo življenje prikazujejo tudi: Bernard Ambrožič (1954): *Tonče s Sloma*; Braco Zavrnik (1990): *Anton Martin Slomšek*; Franc Hrastelj (1999): *Otrok luči?* Prav gotovo je na življenje Slovencev vplival z vsem naštetim in še z marsičim.

Naloga

Zapišite, kako je potekala Slomškova življenjska pot in kakšen je njegov opus.

Alojz Rebula: *Pastir prihodnosti*: lik Antona Martina Slomška

Biografija je nastala leta 1992, Rebula je v uvodu zapisal: "Naj končno poudarim, kar sem zapisal že ob življenjepisu Friderika Barage: knjiga ni in noče biti roman. Vsak svetnik je premočan božji roman, da bi potreboval še fantazijskega dolivanja. Knjiga hoče biti biografija, to se pravi zgodovina, izhajajoča izključno iz dokumentarnega gradiva." To gradivo je avtor tudi natančno navedel. Glede na naslov, podnaslov, verodostojnost, resničnost in upoštevane javne oziroma zasebne sfere je *Pastir prihodnosti* romansirana biografija.

Anton Slodnjak: *Neiztrohnjeno srce*

(odlomek: *Srečanje Slomška in Prešerna*)

Zgodovinski roman, v katerem je avtor skušal združiti svojo vizijo o Prešernu z zgodovinskim Prešernom, je izšel 1938. leta, ko je bil pri slovenskih bralcih biografski roman precej priljubljen. Obsežni roman (600 strani) je izšel ob stoti obletnici Cankarjevega rojstva kot prvi del trilogije Slodnjakovih biografskih romanov o slovenskih ustvarjalcih (*Neiztrohnjeno srce*, *Pogine naj pes*, *Tujec*): o Prešernu, Levstiku in Cankarju. Roman *Neiztrohnjeno srce* obsega dva dela, prvi del upoveduje Prešernovo življenje od rojstva do ljubezni do judovskega dekleta Rahele Dubske, v katero se je bil zaljubil na Moravskem v Lysicah, a se mu je zaradi vere odpovedala. Drugi del prikazuje Prešernovo življenje od leta 1928 do smrti.

Prešeren o Slomšku

France Prešeren je Slomšku namenil kratko pesem z naslovom *Slomšku*, ki je del Zabavljivih napisov:

*Ker stara para zlomek
devišstva preveč je vzel,
je mlajši njega Slomšek
prodajat ga začel.*

Puščica leti na Slomškovo knjigo *Krščansko devišstvo*, ki je izšla istega leta kot Prešernov *Sonetni venec*, torej leta 1934.

Odkrivajmo

- H kulturnemu prizadevanju v Celovcu je sodil tudi tečaj slovenščine, ki ga je vodil Slomšek (glej *Pastir prihodnosti*: 67–69). Katere priročnike je uporabljal in kdo so bili slušatelji?
- Slomšek je veliko pisal in govoril o jeziku. Vsem so dosegljive tri pridige o jeziku: *Za krščansko govorjenje, Jezik je vir dobrega in zla, Svoj jezik je treba spoštovati*.
- Razmislite o naslovih, potem pa izberite eno pridigo, jo preberite in povejte, kaj vas je v njej presenetilo in v čem je še vedno aktualna.
- Kaj veste o Slomškovem bralnem priznanju?
- Kaj izveste o Slomšku v delu *Neznani znanci*? V knjigi je v očeh njihovih sorodnikov in poznavalcev predstavljene osemindvajset literarnih ustvarjalcev. Kdo govori o Slomšku in kaj pove?
- Pozanimajte se o slovenskih svetnikih ter svetniških kandidatih.
- Katere kresnikove nagrajence že poznate?
- Kje stoji *Osnovna šola Antona Martina Slomška*, kje pa *Zavod Antona Martina Slomška*?
- Raziščite, kje vodita Slomškovi poti. Prva je pešpot, druga pa kolesarska pot.